

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x
e-mail: arbitr@finarbitr.cz
<http://www.finarbitr.cz>

Evidenční číslo: FA/4593/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/ZP/359/2014

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 29. 7. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V., se sídlem Weena 505, Rotterdam, Nizozemské království, zapsané v obchodním rejstříku Obchodní komory v Rotterdamu, datum zápisu 17. ledna 1863, číslo zápisu 24042211, jednající prostřednictvím organizační složky NN Životní pojišťovna N.V., pobočka pro Českou republiku, IČO 40763587, se sídlem Nádražní 344/25, 155 00 Praha 5 – Smíchov, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl A, vložka 6305, zastoupené na základě plné moci Mgr. Evou Novákovou, advokátem, evid. č. ČAK 11003, se sídlem Ovocný trh 12, 110 00 Praha 1 (dále jen „Instituce“), vedeném podle zákona o finančním arbitrovi a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 26. 7. 2005 a pojistné smlouvy č. ■ ze dne 15. 9. 2005 a o vydání bezdůvodného obohacení ve výši 81.865,- Kč, takto:

Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti (zrušení) pojistných smluv o životním pojištění, které s Institucí uzavřel v omylu vyvolaném Institucí a vydání bezdůvodného obohacení ve výši zaplaceného pojistného na tyto smlouvy.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 26. 7. 2005 pojistnou smlouvu č. ■ s počátkem pojištění 1. 8. 2005 (dále jen „Pojistná smlouva I“) a dne 15. 9. 2005 pojistnou smlouvu č. ■ s počátkem pojištění 1. 10. 2005 (dále jen „Pojistná smlouva II“). Předmětem Pojistné smlouvy I i Pojistné smlouvy II (společně dále také „Pojistné smlouvy“) je pojištění pro případ smrti nebo dožití, s pojistnou částkou pro případ smrti 30.000 Kč. Součástí Pojistných smluv jsou Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění účinné od 1. 5. 2005 (dále jen

„Všeobecné pojistné podmínky“) a Zvláštní pojistné podmínky společnosti Nationale-Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N. V. pobočka Nationale-Nederlanden životní pojišťovna pro životní pojištění typu NN B150 ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ INVESTOR PLUS účinné od 1. 1. 2005 (dále jen „Zvláštní pojistné podmínky“).

Pojistné smlouvy jsou smlouvami, ve kterých se sjednává životní pojištění podle § 54 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), a jsou tedy smlouvami o životním pojištění ve smyslu § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel v předmětném smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Navrhovatel je spotřebitelem a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistných smluv i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českých soudů.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že v roce 2005 prostřednictvím společnosti Swiss Life Select Česká republika s.r.o., IČO 63480191, se sídlem Holandská 3, 63900 Brno (původně s obchodní firmou AWD Česká republika s.r.o., dále jen „Zprostředkovatel“) uzavřeli s Institucí Pojistnou smlouvu I a Pojistnou smlouvu II, ve kterých si sjednali poskytování investičního životního pojištění Investor Plus.

Navrhovatel tvrdí, že zástupce Zprostředkovatele, ■■■, Navrhovateli prezentoval Pojistné smlouvy nikoli jako pojištění, ale jako velmi výhodnou investici, která je současně výnosným spořením. Navrhovatel zdůrazňuje, že právě z tohoto důvodu sjednal s Institucí nejnižší možné pojistné částky 30.000 Kč bez jakékoliv další pojistné ochrany.

Navrhovatel namítá, že v předsmuvní fázi zdůrazňoval pouze přání bezpečně uložit volné peněžní prostředky a zástupce Zprostředkovatele mu tvrdil, že peněžní prostředky lze po dvou letech částečně vybrat, ale už mu nesdělil, že po dvou letech trvání Pojistných smluv bude účet investovaných peněžních prostředků prakticky prázdný, neboť veškeré vložené peněžní prostředky se použijí na úhradu počátečních nákladů Instituce, tedy provizi pro Zprostředkovatele.

Navrhovatel tvrdí, že v průběhu pojištění z výpisu podílového účtu k Pojistné smlouvě I zjistil, že skutečný vývoj investice neodpovídá Modelaci, a to ohledně vyúčtovaných poplatků – za pět let trvání Pojistné smlouvy I, tj. od 1. 8. 2005 do 14. 12. 2010, zaplatil na poplatcích 15.689 Kč, přitom podle Modelace měl zaplatit jen 3.192 Kč. Navrhovatel odkazuje na vyjádření Instituce,

podle kterého Instituce v Modelaci nezahrnula do vyúčtování počáteční náklady na Pojistnou smlouvu; takový postup však Navrhovatel považuje za závažné porušení práva na úplné a pravdivé informace, již vzhledem k tomu, že se jedná o nejvyšší poplatky s Pojistnými smlouvami spojenými.

Navrhovatel argumentuje, že protože zástupce Zprostředkovatele nepravdivě zodpověděl Navrhovateli dotazy o Pojistné smlouvě, rozhodl se dne 5. 10. 2010 od Pojistné smlouvy I odstoupit, ale Instituce reagovala dne 8. 10. 2010 s vyjádřením, že podmínky pro odstoupení od smlouvy Navrhovatel nespĺňuje.

Navrhovatel tvrdí, že pojal první podezření, že byl uveden Zprostředkovatelem v omyl, již v roce 2008, když zjistil, že je na účtech investovaných peněžních prostředků Pojistných smluv méně, než do nich vložil.

Navrhovatel tvrdí, že začal situaci opakovaně řešit jak se Zprostředkovatelem, tak Institucí, která sama několikrát poukázala na špatné nastavení Pojistných smluv, jakož i na nereálnost záznamů o požadavcích o potřebách klienta k Pojistné smlouvě I, stanovující částku 1.000.000 Kč, kterou měl Navrhovatel díky Pojistné smlouvě I získat. Aby se finanční ztráty Navrhovatele nezvyšovaly, převedl Navrhovatel Pojistnou smlouvu I do splaceného stavu a Pojistnou smlouvu II vypověděl.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr rozhodl o neplatnosti Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II, protože byl uveden v omyl o povaze Pojistných smluv a žádá vydání bezdůvodného obohacení ve výši 81.865 Kč (z toho na Pojistnou smlouvu I připadá 62.820 Kč a na Pojistnou smlouvu II 19.045 Kč).

6. Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu I a že tuto smlouvu ke dni 1. 10. 2011 převedla na žádost Navrhovatele do splaceného stavu. Instituce doplňuje, že během celého trvání Pojistné smlouvy I se k ní Navrhovatel choval a stále chová jako k platné smlouvě, když provedl několik zásadních změn a nikdy nenamítal její neplatnost. Instituce dále potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela dne 15. 9. 2005 Pojistnou smlouvu II a že tato smlouva byla ukončena na základě písemného požadavku Navrhovatele s výplatou odkupného ke dni 7. 2. 2012.

Instituce vylučuje, že by Navrhovatele uvedla v omyl a neposkytla mu zákonem vyžadované informace o sjednávaném pojištění, zejména vzhledem k druhu uzavíraných Pojistných smluv a napadané výši poplatků, a že by mu neposkytla dostatek informací, aby mohl projevit vážnou určitou a svobodnou vůli k uzavření Pojistných smluv, nebo že by se Instituce dopustila klamavé obchodní praxe či jednala v rozporu s dobrými mravy.

Instituce namítá, že Pojistné smlouvy strany uzavřely v souladu s platnou legislativou a stejně tak byly zjištěny potřeby a požadavky Navrhovatele v předmluvní fázi. Instituce namítá, že není pravdivé tvrzení uvedené v návrhu, že by Navrhovatele při uzavření Pojistných smluv neinformovala o výši poplatků. Navrhovatel podepsal návrhy Pojistných smluv, kde prohlásil, že byl seznámen se zněním Všeobecných a Zvláštních pojistných podmínek, jejichž obsahem je i informace o poplatkové struktuře. S poplatky Instituce Navrhovatele transparentně seznámila také prostřednictvím přehledu poplatků, který je součástí informace pro zájemce o pojištění.

Instituce argumentuje, že způsob odměňování pojišťovacího zprostředkovatele je podle zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích, ve znění pozdějších předpisů, povinen sdělit

pojišťovací zprostředkovatel jen na výslovnou žádost klienta. Navrhovatel však takovou informaci nepožadoval, proto Instituce považuje argumentaci Navrhovatele týkající se provize Zprostředkovatele za čistě účelovou a ničím nepodloženou.

Instituce namítá ve vztahu k uplatněnému nároku Navrhovatele promlčení práva na vrácení zaplacených finančních prostředků včetně příslušného úroku u Pojistných smluv v celé výši.

7. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na úplném vyhovění svého návrhu na zahájení řízení a Instituce na jeho zamítnutí. Smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

8. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a odst. 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení, zda Instituce Navrhovatele při uzavírání Pojistných smluv uvedla v omyl, a uzavřené smlouvy by tak mohly být neplatné a Instituce by musela Navrhovateli vydat vše, co na základě neplatných smluv od Navrhovatele obdržela.

Finanční arbitr vzal ze shromážděných podkladů za prokázané, že Navrhovatel s Institucí uzavřel dne 26. 7. 2005 Pojistnou smlouvu I, kterou Instituce na základě návrhu Navrhovatele na změnu Pojistné smlouvy ze dne 1. 9. 2011 převedla dne 1. 10. 2011 do splaceného stavu, a že dne 15. 9. 2005 Navrhovatel s Institucí uzavřel Pojistnou smlouvu II, kterou na základě výpovědi Navrhovatele Instituce ke dni 7. 2. 2012 zrušila, a Navrhovateli vyplatila odkupné ve výši 6.455 Kč. Navrhovatel žádost o převedení Pojistné smlouvy I do splaceného stavu a výpověď Pojistné smlouvy II odůvodňuje tím, že Instituce odmítla jakoukoli nápravu, ačkoli Navrhovatel byl Zprostředkovatelem při uzavření Pojistných smluv klamán ohledně povahy těchto smluv (nejedná se o výnosné spojení, nákladná poplatková struktura).

Finanční arbitr se musí nejdříve vypořádat s námitkou promlčení veškerých nároků Navrhovatele, kterou vznesla Instituce.

Pokud je totiž nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem promlčený, tedy uplynula-li promlčecí lhůta, aniž by Navrhovatel vůči Instituci v této době něco namítal, nebylo

by účelné zabývat se nárokem samým, když by ho pak finanční arbitr stejně nemohl právě pro námitku promlčení Navrhovateli přiznat.

Finanční arbitr odkazuje na ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu České Republiky, který již v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, potvrdil, že „[d]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým.“

a) Promlčení obecně

Podle právní úpravy účinné v okamžiku vydání tohoto rozhodnutí, konkrétně podle § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), se „jiné právní poměry (jiná práva než osobní, rodinná nebo věcná, která jsou upravena v odst. 2 téhož ustanovení) vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“, tedy před 1. 1. 2014, posuzují podle dosavadních předpisů. V ustanovení § 3036 nového občanského zákoníku se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují „všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona“.

Navrhovatel a InSTITUTE uzavřeli Pojistné smlouvy za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na plnění z pojištění, nikoli promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti pojistných smluv a vydání bezdůvodného obohacení (srov. § 8 zákona o pojistné smlouvě: „Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vznikl přímý nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný žádá na pojistiteli úhradu částky, kterou poskytl poškozenému jako náhradu škody, za kterou poškozenému odpovídá.“).

Obecnou právní úpravu promlčení práv upravoval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), který se proto použije i při rozhodování tohoto sporu.

Podle § 100 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[p]rávo se promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§ 101 až 110). K promlčení soud přihledne jen k námitce dlužníka. Dovolá-li se dlužník promlčení, nelze promlčené právo věřiteli přiznat“. Dále platí, že se „[p]romlčují ... všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Tím není dotčeno ustanovení § 105. Zástavní práva se nepromlčují dříve, než zajištěná pohledávka. Nepromlčují se rovněž práva z vkladů na vkladních knížkách nebo na jiných formách vkladů a běžných účtech, pokud vkladový vztah trvá“ (srov. § 100 odst. 2 a 3 občanského zákoníku).

Občanský zákoník stanovil obecnou promlčecí lhůtu v délce trvání 3 let (srov. § 101 občanského zákoníku, podle kterého „[p]okud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.“), současně podle § 122 odst. 2 občanského zákoníku platí, že „[k]onec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na

den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den“.

b) Promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti

Pokud jedna ze smluvních stran uzavřela smlouvu v omylu, může se v určitých případech z této smlouvy vyvázat, pokud se dovolá neplatnosti smlouvy pro omyl vůči druhé smluvní straně, jinými slovy, pokud druhé smluvní straně prokazatelně doručí své námitky vůči smlouvě a současně projeví vůli, že nechce být smlouvou dále vázána. Pokud tak neučiní, nebo tak učiní po uplynutí obecné promlčecí lhůty (3 roky) a druhá strana promlčení namítne, na smlouvu se hledí jako na platnou a strany si podle ní musí i nadále plnit.

Ustanovení § 49a občanského zákoníku stanoví, že *„[p]rávní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní“.* Současně podle ustanovení § 40a občanského zákoníku platí, že *„[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a [...] považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá“.*

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 29/2007, platí, že *„[p]rávo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry k výkladu ustanovení občanského zákoníku, změněných a doplněných zákonem č. 131/1982 Sb., a k výkladu některých ustanovení notářského řádu, změněných a doplněných zákonem č. 134/1982 Sb., které byly uveřejněny ve Sborníku stanovisek, zpráv a rozhodování soudů a soudních rozhodnutí IV, vydaných v SEVT Praha 1986 na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.)“.*

K podobě dovolání se relativní neplatnosti se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. 32 Odo 722/2003, podle kterého: *„Projev vůle, kterým se účastník relativní neplatnosti dovolává, musí vyjadřovat jak skutečnost, že jde o uplatnění relativní neplatnosti, tak i vadu právního úkonu, která v dané věci jeho relativní neplatnost způsobila. Přitom skutečnost, že účastník uplatňuje relativní neplatnost, vyplývá již z toho, že z jeho žalobního tvrzení se podává, že pro vadu právního úkonu, která má podle zákona za následek relativní neplatnost, nechce být účinky tohoto úkonu vázán.“*

Pokud tedy Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce uvedla při uzavírání Pojistných smluv v omyl, je pro vyslovení neplatnosti Pojistných smluv podmínkou, zda se jejich neplatnosti Navrhovatel vůči Instituci dovolal v zákonné obecné tříleté promlčecí době.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel vůči Instituci opakovaně učinil projev vůle, že nechce být Pojistnými smlouvami vázán a namítal důvody neplatnosti těchto smluv, finanční arbitr uzavírá, že se Navrhovatel vůči Instituci relativní neplatnosti Pojistných smluv ve smyslu § 40a občanského zákoníku dovolal.

Právo dovolat se relativní neplatnosti Pojistných smluv pak mohlo být poprvé vykonáno v den následujícím po dni uzavření Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II a mohlo být účinně uplatněno ve lhůtě 3 let od tohoto dne. To znamená, že v případě Pojistné smlouvy I právo Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy I nemohlo být promlčeno minimálně do dne 27. 7. 2008 a v případě Pojistné smlouvy II do dne 16. 9. 2008.

Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006, podle kterého „[k] tomu, aby nastaly účinky tzv. relativní neplatnosti, zákon nestanoví, že by se její dovolání muselo stát žalobou (vzájemnou žalobou) podanou u soudu nebo námitkou v rámci obrany proti uplatněnému právu (nároku) v řízení před soudem; postačuje tedy, aby oprávněná osoba uplatnila tzv. relativní neplatnost právního úkonu "mimosoudně". V obou případech účinky tzv. relativní neplatnosti nastávají jen tehdy, jestliže její uplatnění došlo druhému účastníku (ostatním účastníkům) právního úkonu, popřípadě - namítá-li neplatnost právního úkonu osoba, která nebyla jeho účastníkem - všem účastníkům právního úkonu, a to okamžikem, v němž projev vůle došel poslednímu z nich“.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil dřívější datum dovolání se neplatnosti Pojistných smluv než 10. 5. 2010 v podobě stížnosti adresované a doručené Instituci prostřednictvím elektronické pošty, v níž Navrhovatel projevuje svou vůli odstoupit od Pojistných smluv a uvádí pro to důvody).

V případě pochybností o obsahu tohoto právního jednání by za dovolání se relativní neplatnosti Pojistných smluv bylo možné považovat ještě písemnou stížnost Navrhovatele k Pojistné smlouvě I a Pojistné smlouvě II ze dne 5. 10. 2010, která je i podle tvrzení Navrhovatele aktem dovolání se relativní neplatnosti smluv.

V obou případech, tedy pokud by dovoláním se relativní neplatnosti byl e-mail Navrhovatele ze dne 10. 5. 2010, příp. pozdější písemná stížnost ze dne 5. 10. 2010, Navrhovatel tak učinil více jak dva roky po uplynutí tříleté promlčecí doby.

Finanční arbitr musí námitku Instituce ohledně promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistných smluv přijmout jako důvodnou. Protože se Navrhovatel nedovolal relativní neplatnosti Pojistných smluv vůči Instituci včas, hledí se tedy na Pojistné smlouvy jako na platné (srov. již citovaný § 40a občanského zákoníku).

c) Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Finanční arbitr se zabýval promlčením práva na vydání bezdůvodného obohacení pro případ, že by Navrhovateli sporný nárok vznikl z titulu absolutní neplatnosti Pojistných smluv, které by se Navrhovatel vůči Instituci nemusel sám aktivně dovolávat.

Občanský zákoník za absolutně neplatnou smlouvu považoval zejména takový úkon, který nebyl učiněn způsobem osobou, svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, zavazoval k nemožnému plnění a jeho obsah nebo účel odporoval zákonu nebo jej obcházel anebo se přičil dobrým mravům. Absolutní neplatnost pak způsobuje, že se na smlouvu hledí jako by nebyla uzavřena, resp. „působí ze zákona (*ex lege*) a od počátku (*ex tunc*), takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového právního úkonu vůbec nevzniknou, přičemž není rozhodné, zda účastníci smlouvy o důvodu její neplatnosti věděli“ (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4635/2007).

Podle § 451 odst. 2 občanského zákoníku je bezdůvodným obohacením „majetkový prospěch získaný mimo jiné plněním z neplatného právního úkonu“. Podle § 457 občanského zákoníku „[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal“.

Promlčecí doby pro promlčení práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení stanoví § 107 odst. 1 a 2 občanského zákoníku.

Podle § 107 odst. 1 občanského zákoníku „[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil“; jedná se o tzv. subjektivní lhůtu, neboť její běh je závislý na vědomosti dotčené osoby o tom, že se na její úkor jiný obohatil. Podle 107 odst. 2 občanského zákoníku „[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo“; v tomto případě se jedná o tzv. objektivní lhůtu, která není závislá na vědomosti dotčené osoby o bezdůvodném obohacení. Účel zákonné úpravy dvou promlčecích lhůt vysvětlil (ve vztahu k obdobné právní úpravě promlčení práva na náhradu škody) například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 28 Cdo 161/2012, „zatímco účelem kratší subjektivní promlčecí doby je (především) stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv, účelem objektivní promlčecí doby je zamezit dlouhotrvající právní nejistotě“.

K počátku běhu subjektivní promlčecí doby odkazuje finanční arbitr na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4468/2015: „K počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby se ve smyslu § 107 obč. zák. vyžaduje skutečná (prokázaná) vědomost oprávněného, kterou však ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. nemíni znalost právní kvalifikace, nýbrž toliko skutkových okolností, z nichž lze vznik práva z bezdůvodného obohacení dovodit. Požadavek znalosti rozhodných okolností je splněn tehdy, má-li oprávněný k dispozici údaje, které mu umožňují podat žalobu na vydání takto získaného plnění, přičemž však není rozhodné, že již dříve měl možnost dozvědět se skutečnosti, na jejichž základě si mohl úsudek o vzniku bezdůvodného obohacení a osobě obohaceného učinit.“

Ze shromážděných podkladů, které předložil sám Navrhovatel, přitom vyplývá, že měl o skutkových okolnostech obecně zakládajících neplatnost Pojistných smluv povědomí nejpozději k 10. 5. 2010 (jak vyplývá z e-mailu ze dne 10. 5. 2010 adresovaného Instituci, tato vědomost je zřejmá i z e-mailové komunikace mezi Navrhovatelem a Zprostředkovatelem ze dne 6. 9. 2010 až 25. 10. 2010 a především ze stížnosti Navrhovatele k Pojistné smlouvě I a Pojistné smlouvě II ze dne 5. 10. 2010).

Proto nelze počátek běhu subjektivní doby k promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení u Pojistné smlouvy I vázat na pozdější okamžik (den) než 10. 5. 2010. Nejpozději v tomto okamžiku Navrhovatel prokazatelně věděl, že mohlo dojít k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.

Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 3358/14: „Z hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná. Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná.“

Finanční arbitr musí současně považovat každou jednotlivou platbu pojistného za samostatný nárok, u kterého běží promlčecí lhůta samostatně, a to s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 33 Cdo 466/2014, podle kterého platí, že „[p]ři postupném pokračujícím získávání majetkového prospěchu (hodnot) se z hlediska promlčení považují za

samostatné nároky na vydání plnění z bezdůvodného obohacení nároky, které vznikly ze samostatných oddělitelných případů bezdůvodného obohacení, i když jde o stejné subjekty a stejné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení. K uplatnění každého takového práva na plnění z bezdůvodného obohacení začínají běžet objektivní i subjektivní promlčecí doby zvlášť“.

Všechny platby pojistného uhrazené na Pojistnou smlouvu I a Pojistnou smlouvu II do 10. 5. 2010 by tedy byly promlčeny nejpozději uplynutím dvouleté promlčecí doby ke dni 11. 5. 2012. V případě Pojistné smlouvy I však Navrhovatel hradil pojistné až do doby, než Instituce Pojistnou smlouvu I na žádost Navrhovatele převedla k 1. 10. 2011 do splaceného stavu (viz. článek 11 odst. 4 Zvláštních pojistných podmínek). Vzhledem k tomu, že v tu dobu již Navrhovatel měl subjektivní znalost o vzniku bezdůvodného obohacení na straně Instituce, počala subjektivní promlčecí lhůta každé další uhrazené platby pojistného běžet v den následující po připsání tohoto pojistného na účet Instituce. I kdyby tedy Navrhovatel poslední platbu pojistného na Pojistnou smlouvu I provedl k datu převedení pojištění do splaceného stavu, uběhla by subjektivní promlčecí doba této platby nejpozději 1. 10. 2013. V případě Pojistné smlouvy II Navrhovatel hradil pojistné až do 7. 2. 2012, kdy Instituce smlouvu na žádost Navrhovatele ukončila s výplatou odkupného. I v tomto případě proto počala subjektivní promlčecí lhůta každé další uhrazené platby pojistného běžet v den následující po připsání tohoto pojistného na účet Instituce. I kdyby tedy Navrhovatel poslední platbu pojistného uhradil k datu ukončení Pojistné smlouvy II, uběhla by subjektivní promlčecí doba nejpozději k 8. 2. 2014.

Oproti právu dovolat se relativní neplatnosti, kdy Navrhovateli stačilo, aby takové dovolání (právní jednání) doručil do sféry Instituce v promlčecí lhůtě, v případě práva na vydání bezdůvodného obohacení musel Navrhovatel svůj nárok uplatnit v promlčecí lhůtě u soudu, resp. finančního arbitra (srov. ustanovení § 112 věta první občanského zákoníku: „Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace.“ a § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi: „Podání návrhu má na promlčení a prekluzi tytéž právní účinky, jako kdyby byla v téže věci podána žaloba u soudu.“).

Navrhovatel doručil finančnímu arbitrovi návrh na zahájení řízení dne 29. 7. 2014, tedy v okamžiku, kdy již marně uplynula dvouletá subjektivní promlčecí lhůta práva na vydání bezdůvodného obohacení u obou Pojistných smluv, a to ve vztahu ke všem zaplaceným platbám pojistného, včetně posledního.

V případě bezdůvodného obohacení platí, že promlčení práva nastane, uplyne-li i jen jedna z promlčecích lhůt (srov. jedno z posledních rozhodnutí Nejvyššího soudu v této věci ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014: „Soudům nižších stupňů nelze ani v nejmenším vytýkat, pokud se nezabývaly otázkou délky objektivní promlčecí doby u práva na vydání bezdůvodného obohacení, neboť vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby dle § 107 odst. 1 a 2 obč. zák. je takový, že jsou na sobě nezávislé co do běhu, jeho počátku i konce, přičemž skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí bez ohledu na běh druhé promlčecí doby (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2013, sp. zn. 28 Cdo 783/2013). Pakliže tedy soud prvního stupně a odvolací soud dospěly k závěru, že subjektivní promlčecí doba pro uplatnění práva žalobkyně marně uplynula před podáním projednávané žaloby, bylo zcela nadbytečné řešit, zda se z hlediska objektivního mělo dané právo promlčovat v době tříleté či desetileté.“).

Vzhledem k dřívějšímu uplynutí subjektivní promlčecí lhůty práva na vydání případného bezdůvodného obohacení již není nutné zkoumat otázku plynutí objektivní promlčecí doby.

9. K výroku rozhodnutí

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a jejich posouzení dospěl k závěru, že námitka promlčení vznesená Institucí je důvodná a že i v případě, že by se tvrzený nárok Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistných smluv a vydání bezdůvodného obohacení ukázal jako oprávněný, nemohl by jej Navrhovateli pro jeho promlčení přiznat.

Finanční arbitr musí každý návrh spotřebitele posoudit podle práva a ve sporu musí rozhodnout stejně jako by rozhodoval obecný soud. Finanční arbitr tedy nemůže přehlédnout námitky promlčení, které vznesla Instituce, ani institut promlčení práva jako takový.

Pokud by tak finanční arbitr učinil, vystavil by Navrhovatele soudnímu přezkumu rozhodnutí finančního arbitra a povinnosti nahradit náklady soudního řízení. Je totiž nepravděpodobné, že by se Instituce v případě, že by finanční arbitr námitku promlčení odmítl, takovému rozhodnutí finančního arbitra nebránila u soudu a že by soud námitku promlčení ignoroval. Soudní řízení je zpoplatněno a účastník, který nebyl v řízení úspěšný, je zpravidla povinen druhé straně nahradit náklady soudního řízení (soudní poplatek, náklady právního zastoupení).

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u č e n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 28. 3. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr